

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 36/2014-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. mája 2014 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudcov Milana Ľalíka a Marianny Mochnáčovej prerokoval prijatú sťažnosť J. E., zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Holičom, Lužická 7, Bratislava, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 83/2003 v období po právoplatnosti nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 93/09, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. E. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 83/2003 porušené boli.

2. Okresnému súdu Bratislava II prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 83/2003 konal bez zbytočných prietahov.

3. J. E. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 3 000 € (slovom tritisíc eur), ktoré j e Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. J. E. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov), ktorú j e Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý vyplatiť na účet jeho advokáta JUDr. Jozefa Holiča do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 36/2014-9 z 22. januára 2014 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. E. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 83/2003.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplynulo, že sťažovateľ je navrhovateľom v konaní o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) po rozvode na základe návrhu podaného na okresnom súde 21. marca 2003. Sťažovateľ v sťažnosti poukázal na to, že nálezom ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 93/09 z 13. októbra 2009 bolo konštatované, že v predmetnom konaní došlo k porušeniu jeho práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a ústavný súd prikázal okresnému súdu konať ďalej bez zbytočných prietáhov.

3. Keďže po právoplatnosti tohto nálezu ústavného súdu ani na výzvu okresného súdu nedošlo k mimosúdnej dohode účastníkov konania, súd uznesením z 22. júla 2010 ustanovil znalca pre účely vypracovania znaleckého posudku na určenie všeobecnej hodnoty nehnuteľností, ktoré tvoria BSM. Pojednávania nariadené na 8. november 2011 a 14. február 2012 boli odročené na žiadosť právneho zástupcu odporkyne. Na základe prejavov obidvoch účastníkov konania znalec vyhotovil 16. septembra 2012 nový znalecký posudok, ku ktorému sa sťažovateľ vyjadril 22. októbra 2012. Od 5. novembra 2012, keď súd určil znalcovi znalečné, nebol vo veci vykonaný žiadny úkon.

4. V petite sťažnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v označenom konaní porušené boli. Ďalej žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu ďalej konať bez zbytočných prietáhov, priznal mu primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 € a náhradu trov konania v sume 668,04 €.

II.

5. Ústavný súd vyzval okresný súd, aby sa k prijatej sťažnosti vyjadril, oznámil, či trvá na ústnom pojednávaní, a pripojil chronológiu procesných úkonov. Okresný súd v liste doručenom 31. marca 2014 poukázal na priebeh konania a požiadal ústavný súd, aby pri rozhodovaní vzal do úvahy dôvody zdĺhavého konania (zmena zákonných sudcov, znalecké dokazovanie, procesné rozhodovanie odvolacieho súdu). Okresný súd zároveň uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci.

6. Na výzvu ústavného súdu k vhodnosti ústneho pojednávania právny zástupca sťažovateľa v prípise doručenom 7. marca 2014 uviedol, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

7. Po posúdení obsahu súdneho spisu v právnej veci sťažovateľa, sťažnosti a vyjadrenia k nej dospel ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu k záveru, že sťažnosť je dôvodná.

III.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

9. Účel základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov vymedzil ústavný súd vo svojej skoršej judikatúre tak, že „Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota“ (II. ÚS 26/95). Je však prirodzené a ústavný súd to už vo svojej judikatúre zdôraznil, že každé namietané porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, pričom tri základné kritériá sú zložitosť veci, správanie účastníkov konania a postup súdu (napr. I. ÚS 3/00, alebo I. ÚS 7/02). Medzi kritériá, na ktoré ústavný súd tiež prihliada pri svojom rozhodovaní, patrí aj predmet sporu v posudzovanom konaní a význam konania pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02 alebo II. ÚS 32/02).

10. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie bolo základom skúmania ústavného súdu, či postupom okresného súdu v predmetnom konaní po právoplatnosti nálezú ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 93/09 došlo opäť k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu vyplývajú tieto podstatné skutočnosti:

- 21. marca 2003 bol podaný sťažovateľom návrh na vyporiadanie BSM,
- 13. októbra 2009 bol vydaný nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 93/09, ktorým bolo konštatované, že v predmetnom konaní došlo k porušeniu práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a ústavný súd prikázal okresnému súdu konať ďalej bez zbytočných prietáhov,
 - pojednávanie nariadené na 18. marec 2010 bolo odročené na neurčito pre účely pokusu o mimosúdnu dohodu účastníkov konania,
 - 28. apríla 2010 bolo súdu doručené oznámenie od sťažovateľa o tom, že k dohode nedošlo,
 - 22. júla 2010 bolo vydané uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania,
 - 25. augusta 2010 odporkyňa požiadala o oslobodenie od súdnych poplatkov, následne súd zisťoval jej majetkové a zárobné pomery,

- 25. októbra 2010 súd uznesením nepriznal odporkyňu oslobodenie od súdnych poplatkov,
- 23. decembra 2010 odporkyňa podala odvolanie proti uzneseniu o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov,
- 20. januára 2011 bol spis predložený na rozhodnutie o odvolaní Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“),
- 8. februára 2011 bol súdu doručený vypracovaný znalecký posudok,
- 25. marca 2011 bolo uznesením krajského súdu potvrdené uznesenie okresného súdu o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov,
- 12. júla 2011 súd rozhodol o priznaní znalečného,
- pojednávanie nariadené na 8. november 2011 bolo odročené na žiadosť právneho zástupcu odporkyne,
- 29. novembra 2011 sa konalo meritórne pojednávanie, kde boli vypočutí účastníci konania,
- 8. decembra 2011 sa konalo pojednávanie bez účasti účastníkov konania,
- pojednávanie nariadené na 14. február 2012 bolo opäť odročené na žiadosť právneho zástupcu odporkyne,
- 3. apríla 2012 sa konalo pojednávanie – výsluch znalca,
- 17. mája 2012 bolo uznesením súdu uložené znalcovi dopracovať a aktualizovať znalecký posudok,
- 18. septembra 2012 znalec odovzdal znalecký posudok, ktorý bol následne doručený účastníkom konania na vyjadrenie,
- sťažovateľ sa vyjadril k znaleckému posudku 23. októbra 2012,
- odporkyňa sa k znaleckému posudku vyjadrila až 11. júna 2013, a to na základe opakovanej výzvy (urgencie) okresného súdu,
- 1. augusta 2013 zmena zákonného sudcu,
- 10. februára 2014 bolo pojednávanie odročené pre účely vyhlásenia rozsudku,
- 26. februára 2014 bol vyhlásený rozsudok,
- 12. marca 2014 bolo podané odvolanie odporkyne,
- 14. marca 2014 bolo podané odvolanie sťažovateľa.

11. Po posúdení obsahu spisu v právnej veci sťažovateľa z hľadiska základných kritérií, na ktoré sa prihliada, ústavný súd konštatuje:

Pokiaľ ide o zložitosť veci (právnú a skutkovú), ústavný súd konštatuje, že predmetná vec je občianskoprávnou vecou, ktorá za štandardných okolností nevykazuje zvýšenú právnu náročnosť, a to aj vzhľadom na existenciu početnej a ustálenej judikatúry týkajúcej sa sporov tohto charakteru. Konanie o vyporiadanie BSM sa však obvykle vyznačuje skutkovou náročnosťou danou potrebou zisťovania celého majetku bývalých manželov spravidla za dlhšie obdobie, pričom tento majetok sa niekedy prelína aj s výlučným majetkom niektorého z manželov. Spravidla sa v takýchto sporoch vykonáva znalecké dokazovanie zamerané na zistenie cien a hodnoty vecí a iných majetkových hodnôt tvoriacich BSM. Aj v danom prípade je skutková náročnosť veci daná potrebou vykonania rozsiahlejšieho dokazovania týkajúceho sa špecifikácie vecí patriacich do BSM a určenia ich hodnoty. Ústavný súd však opäť pripomína, že žiadna skutková zložitosť veci, ktorou sa spravidla vyznačujú spory o vyporiadanie BSM, nemôže ospravedlniť, že po viac ako jedenástich rokoch od podania návrhu nebolo vo veci meritórne rozhodnuté.

Pri hodnotení správania sťažovateľa ako účastníka konania ústavný súd nezistil podstatné okolnosti, ktoré by mohli byť zohľadnené v jeho neprospech pri posudzovaní dĺžky konania. Napokon na takéto okolnosti nepoukázala ani predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti.

V postupe okresného súdu v predmetnej veci zistil ústavný súd aj po právoplatnosti skoršieho nálezu sp. zn. III. ÚS 93/09 viaceré, spravidla však kratšie obdobia nečinnosti. Pre rozhodnutie ústavného súdu však bola rozhodujúcou nečinnosť, resp. neefektívna činnosť okresného súdu po doručení znaleckého posudku v septembri 2012, keď súd márne (opakovane) vyzýval odporkyňu na vyjadrenie k znaleckému posudku, pričom mu pri jej ne/spolupráci nič nebránilo v nariadení pojednávania a ďalšom plynulom postupe v konaní. Uvedené platí o to viac, že už v tom čase išlo dávno o reštančnú vec, kde boli aj ústavným súdom konštatované zbytočné prietahy a zároveň bolo okresnému súdu prikázané ďalej konať bez zbytočných prietahov. Táto nečinnosť spojená aj so zmenou zákonného sudcu trvala až do februára 2014, keď sa uskutočnili dve pojednávania, a na druhom z nich

26. februára 2014 bol vo veci vyhlásený zatiaľ neprávoplatný rozsudok. Úkony okresného súdu teda v napadnutom konaní ani po právoplatnosti nálezú ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 93/09 nesmerovali vždy priamo k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádza, čo je základným účelom práva zaručeného v citovaných článkoch ústavy a dohovoru. V tomto období síce okresný súd vo veci priebežne konal, nič to však nemení na závere, že celková dĺžka konania v merite veci (zatiaľ iba na súde prvého stupňa) presiahla jedenásť (!!!) rokov, a okresný súd ani napriek príkazu konať bez zbytočných prietáhov vyjadreného v náleze ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 93/09 nedokázal vec právoplatne rozhodnúť ani za ďalšie viac než štyri roky. Obhajoba okresného súdu opierajúca sa o zmeny v osobe zákonných sudcov, resp. krátky čas, po ktorý bol spis na krajskom súde, nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť okresného súdu za rozhodnutie vo veci sťažovateľa, ktorý sa naň obrátil. Ústavný súd preto túto obranu okresného súdu neakceptoval.

12. Z uvedených dôvodov ústavný súd výrokom tohto nálezú vyslovil, že postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a prikázal okresnému súde, aby vo veci ďalej konal bez zbytočných prietáhov.

IV.

13. Sťažovateľ v sťažnosti uplatnil aj svoj návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 €. Z doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie ústavný súd spravidla prizná vtedy, keď následky porušenia práv sťažovateľa (zbytočné prietahy v konaní) už nemožno napraviť či odstrániť (napr. III. ÚS 17/02, I. ÚS 97/09). Na odôvodnenie tejto časti sťažnosti sťažovateľ uviedol, že „... Každým dňom starne s pocitom pochybností v spravodlivý a právny štát, s pocitom neistoty a obáv, kedy už bude vo veci samej rozhodnuté a on si bude môcť užívať časť svojho majetku, ku ktorému mu teraz nie je umožnený prístup. Tento stav sčasti ovplyvnil aj rozklad jeho rodiny.“

14. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ním samým, ako aj Európskym súdom pre ľudské práva, podľa ktorých sa spravodlivé finančné zadosťučinenie priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Ústavný súd považoval v tomto prípade za primerané priznať sťažovateľovi sumu 3 000 €, pričom táto suma zohľadňuje celkovú dĺžku posudzovaného konania s prihliadnutím na predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa, dĺžku zbytočných prietahov v konaní a s tým spojenú ujmu sťažovateľa.

15. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov právneho zastúpenia, ktoré sťažovateľovi vznikli v konaní pred ústavným súdom. Sťažovateľ si uplatnil trovy právneho zastúpenia spolu v sume 668,04 €. S poukazom na § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a vyhlášku Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov), a to za 2 úkony právnej pomoci po 130,16 €, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, sťažnosť, 2 x paušálna náhrada hotových výdavkov po 7,81 € a 20 % DPH v sume 55,19 €, ktoré zaviazal okresný súd zaplatiť na účet jeho právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. mája 2014